

Nr 41.

Av herr **von Koch**, angående skrivelse till Konungen med begäran om framläggande av förslag till en för sinnessjuka avsedd anstalt vid Hälsingborg.

Sedan flera år tillbaka har frågan om uppförandet av en ny statsanstalt för vårdande av sinnessjuka i sydvästra Sverige stått på dagordningen. Såsom av följande redogörelse för frågans utveckling torde framgå, har från intet håll behovet av den nya vårdanstalten blivit förnekad och särskilt har från riksdagens sida framhållits nödvändigheten av ökat platsutrymme vid statens hospital. Att ändock icke frågan hunnit längre än till den förberedande utredningens stadium, torde bero av här nedan angivna särskilda hinder, som det står i riksdagens makt att undanröja; i syfte att påskynda frågans lösning har jag därför ansett lämpligt att förelägga frågan inför riksdagen.

I slutet av år 1911 ingav Svenska Fattigvårdsförbundet en underdånig framställning till Kungl. Maj:t vari påvisades vådorna av att tillräckligt antal platser ej stå till förfogande för de sinnessjuka å statens hospital och vari hemställdes om vidtagande av åtgärder i och för planläggning av åtminstone en, eller i den mån vid närmare utredning kunde befinnas skäligt, flera nya statsanstalter för sinnessjuka. Denna skrivelse remitterades av Kungl. Maj:t till kungl. medicinalstyrelsen.

1912 års riksdag behandlade på grund av enskilda motioner samma fråga, och beslöt riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning i fråga om erforderliga åtgärder för tillgodoseendet av behovet av ökad sinnessjukvård i riket. Riksdagen uttalade i denna skrivelse »att erfarenheten givit vid handen, att de utförda och beslutade anläggningarna ej äro tillräckliga för att råda bot på de svåra missförhållanden, i fråga om möjlighet att förhjälpa sinnessjuka till erhållande av

hospitalsvård, vilka äro rådande i landet, varför det synes riksdagen nödvändigt att ytterligare åtgärder vidtagas för desammas avhjälpande».

Med anledning av Svenska Fattigvårdsförbundets hemställan och under åberopande av riksdagens ovannämnda skrivelse, avgav kungl. medicinalstyrelsen utlåtande den 10 april 1912, vari hemställdes, att Kungl. Maj:t ville tillsätta en kommission för att föreslå lämplig belägenhet för ett hospital om 800 platser i sydvästra Sverige samt för att ordna med markförhållanden m. m. Med anledning härav anbefalldes kungl. medicinalstyrelsen genom nådigt beslut den 29 juni 1912 att tillsätta en kommission bestående av generaldirektör Linroth som ordf. samt som ledamöter kungl. styrelsens arkitekt och tre andra sakkunniga, med åliggande för kommissionen att så fort ske kunde, *dels* föreslå med hänsyn såväl till belägenheten i förhållande till redan befintliga anstalter för sinnessjuka som ock till området naturliga beskaftenhet, terrängförhållanden, vattentillgång, närhet till något kommunikationscentrum m. m. lämplig byggnadsplats i sydvästra Sverige för ett hospital för 800 sjuka, *dels* ock låta utföra kartskisser, utvisande det föreslagna området belägenhet samt det ungefärliga läget av de för anstaltens behov nödiga byggnaderna, verkställa utredning av förhållandena beträffande vattentillgång och avlopp samt uppgöra beräkning av kostnaderna för förvärvande för anstaltens behov av lämpade jordområden, ävensom för övrigt meddela möjligen erforderlig utredning av andra i samband med ovannämnda fråga stående förhållanden.

Den 16 maj 1914 avgav kommissionen efter verkställda utredningar utlåtande till kungl. medicinalstyrelsen, däri kommissionen såsom plats för den ifrågavarande nya anstalten för sinnessjuka föreslog ett å och invid norra delen av Pålsjö ägor omedelbart norr om Hälsingborgs stad beläget område, som Hälsingborgs stad erbjudit staten för ändamålet. Detta förslag förordades också av kungl. medicinalstyrelsen i underdånig skrivelse den 8 juli 1914, däri kungl. styrelsen även anhöll om bemyndigande att låta uppgöra ritningar och kostnadsberäkningar för ett hospital för 800 sängar å den föreslagna platsen.

Om inga mellankommande hinder hade uppstått, torde sålunda frågan ha kunnat föreläggas 1915 års riksdag emedan helt nyligen ritningar till anstalt av liknande slag och storlek blivit uppgjorda och erfarenheten från dessa ritningar lätt kunnat tillgodogöras. Men vid de av civildepartementet särskilt tillkallade sakkunnigas behandling av anstaltsfrågan vid Strängnäs uppstod emellertid fråga om icke den hittills godtagna normalstorleken för hospitalen skulle kunna väsentligt ökas med

hänsyn till att härigenom kostnaderna pr plats skulle kunna förminska. 1913 års riksdag beslöt att icke företaga den av Kungl. Maj:t förordade utredningen av frågan vad beträffade Strängnäsanstalten, utan i stället bifalla i ämnet avgivna motioner, vari hemställdes att beträffande Strängnäsanstalten antalet vårdplatser skulle bestämmas till 800 under det att utredning angående ökandet av antalet vårdplatser borde föregå uppförandet av det för sydligare delen av landet avsedda hospitalet. Genom detta riksdagens beslut blev kungl. medicinalstyrelsens ovannämnda hemställan att omedelbart utarbета förslag till Hälsingborgsanstalten icke bifallen, utan uppdrogs i dess ställe åt kungl. medicinalstyrelsen genom nådigt beslut den 26 febr. 1915 att — med biträde av särskilt sakkunniga där så erfordrades — verkställa utredning huruvida genom anordnandet av den ifrågasatta nya sinnessjukanstalten för ett större antal patienter än det i nådiga brevet den 29 juni 1912 angivna av 800, byggnads- och driftkostnaden pr vårdplats skulle kunna nedbringas, för vilken utredning styrelsen även fick i uppdrag undersöka, huru förhållandena gestalta sig vid utländska sinnessjukanstalter med betydligt större antal än det nämnda.

Sedan kungl. medicinalstyrelsen därpå den 8 sept. 1915 utsett de sakkunnige för biträdandet med denna utredning, erhöll den ene av dessa, nämligen överläkaren vid Vänersborgs hospital och asyl, den 24 nov. i uppdrag att verkställa sistnämnda undersökning.

Genom den vändning som saken härigenom fått torde kunna befaras, att hela frågan skall bliva väsentligt fördröjd. Den ifrågasatta undersökningen rörande utländsk sinnessjukvård torde nämligen icke lämpligen kunna verkställas under nuvarande internationella förhållanden, varför en avsevärd tid kommer att förflyta innan frågan om möjligheten att å det ifrågasatta hospitalet vid Hälsingborg öka platsantalet över den s. k. normalstorleken kan bli avgjord. Fråga uppstår då om man med nu rådande platsbrist kan stå till svars med att på detta sätt uppskjuta uppförandet av det vid Hälsingborg planerade hospitalet. Till belysande av platsbristen må hänvisas till de siffror, som i årets statsverksproposition anföras angående antalet expektanter vid hospitalen. Nämnda antal har stadigt ökats allt sedan 1906, då det uppgick till 1,848 och till innevarande års slut, då det belöpte sig till ej mindre än 3,391. I statsverkspropositionen antydas ock några orsaker till detta alltjämt ökade krav å vårdplatser. Sålunda synes härtill bidra den industriella utvecklingen, särskilt på grund av trångboddheten och svårigheten att anskaffa nödig tillsyn, vartill kommer att den allmänna uppfattningen av

kravet å god vård av de sjuke — ett för övrigt glädjande tidstecken — gör sig gällande.

I samband härmed torde böra anmärkas, att, såvitt nu är känt, under de närmast följande åren något avsevärt antal nya vårdplatser icke torde komma till stånd. Förutom de 800 platser vid Strängnäs hospital till vilket de tre närmast föregående årens riksdagar beviljat sammanlagt 1,750,000 kronor och till vilket av den återstående summan, som utgör 1,550,000 kronor, vid denna riksdag begäres 550,000 kronor, är endast följande förslag om följande antal platser att förvänta: Ett par nya paviljonger vid Lunds hospital med sammanlagt 50 platser, vartill medel begärts vid denna riksdag, två nya paviljonger vid *vartdera* av Sätters och Västerviks hospital med 30 platser i varje paviljong, summa alltså 170 samt en utvidgning av Piteå hospital med c:a 130 platser, vartill förslag beräknas kunna föreläggas 1917 års riksdag.

Med nu nämnda ökning av antalet platser å anstalter för sinnessjuka är givetvis behovet av nya platser icke ens tillnärmelsevis fyllt, då ju expektantsiffran är över 3,000. Hur trängande nödvändigt det under sådana förhållanden är att byggandet av det ifrågasatta nya hospitalet i sydvästra Sverige snarast möjligt påbörjas, torde ligga i öppen dag. I själva verket torde en liknande situation nu föreligga som år 1913 var för handen vid fattandet av det ovannämnda beslutet angående Strängnäs hospital. Statsutskottet yttrade då: »Utan att underskatta vikten av att genom ett ökat antal patienter byggnads- och driftkostnaderna för patient kunna nedbringas, anser utskottet dock, att under närvarande förhållanden huvudsynpunkten måste vara att åtminstone i någon mån få det trängande behovet av hospitalsvård åt den stora mängd personer som därav äro i behov, så fort som möjligt tillgodosett, och då det lär med skäl kunna befaras, att den utredning angående möjligheten av ökning i patientantalet, som av departementschefen ställes i utsikt, icke skulle kunna utföras utan ett enligt utskottets förmenande, synnerligen olämpligt uppskov med hospitalets fullbordande, anser sig utskottet sålunda böra tillstyrka riksdagen att nu fatta beslut om anstaltens uppförande för 800 patienter.» Det synes mig i hög grad önskligt att innevarande års riksdag fattar ett liknande beslut. Härigenom skulle givetvis den begärda utredningen om möjligheten att i en och samma anstalt anordna högre platsantal än det som hittills förekommit ej förfalla, utan verkställas för framtida hospital; men arbetena för Hälsingborgs-anstaltens planläggning skulle omedelbart kunna ske och någon svårighet att förelägga frågan 1917 års riksdag torde då ej förekomma. Ej minst

ur synpunkten att uppförandet av ett hospital tager en mycket lång tid, vanligen 5 år, och att intet avbrott i den sedan länge följda planen för genomförande av statens anstaltsvård för sinnessjuka behövde uppstå, är ett dylikt beslut önskvärt.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville besluta att anhålla, att Kungl. Maj:t till nästa riksdag täcktes framlägga förslag till en för 800 sinnessjuka avsedd anstalt vid Hälsingborg.

Stockholm den 27 januari 1916.

G. H. von Koch.
